

Düşünce ve Algının Yeniden Üretimi: Heykel-Takılar

Olçay Boratav¹

Makale Geliş Tarihi: 24.03.2022
Yayıma Kabul Tarihi: 24.11.2023

Öz

21.yüzyıl çağdaş mücevher tasarım ve uygulamaları, beden süsleme aracı olarak, yeni kimlik oluşumu ile amacının dışına çıkmıştır. Geleneğe karşı, estetik kaygılardan uzak, dünyada oluşan dejenerasyona tepkili yeni sanat dili, birçok sanat disiplininde etkilerini göstermiştir. Süs objesi olarak takı, disiplinlerarası etkileşimle sanat ortamında yerini almıştır. Disiplinlerarası sanat ve takı üretimindeki heykel sanatının etkileri, günümüze kadar bazı sanatçıların kurgusal nesne üretimlerinde izlenmiştir. Sanatçılar, geleneksel üretimin dışına çıkmıştır. Yenilikçi, alışılmadık malzeme kullanımı, büyük hacimli,sıra dışı şekil ve motifler,heykel-takı nesnelere meydana getirmiştir.Araştırma; çalışmanın odağındaki heykel-takı, farklı malzeme kullanımı ile yaratılan üç boyutlu örnekler, takının işlevi, takının heykel-takiya nasıl evrildiği, takı-heykel çalışmaları ile oluşan algı ve yaratılan yeni düşüncelerin aktarılması amaçlı ele alınmıştır. Araştırmada fiziksel ve kültürel, beden algısına yönelik,seçilmiş sanatçıların farklı malzeme ve kullanım biçimleri ile heykel-takı yaratımları,bu çalışmaya kaynaktır.Çalışma üç boyutlu takının işlevi, özgün ve güncel heykel-takı örnekler ile oluşan algı, yaratılan yeni düşünceler doğrultusunda irdelenmiştir.Yeni nesil tasarımcılara kaynak olabilmesi için çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mücevher, Heykel-takı, Algı, Değişen İşlev

REPRODUCTION OF THOUGHT AND PERCEPTION: SCULPTURE JEWELRY Abstract

21st century contemporary jewelry design and applications have gone beyond their purpose as a means of body decoration, with the formation of a new identity. The new art language, which is against tradition, away from aesthetic concerns and reacting to the degeneration in the world, has shown its effects in many art disciplines. Jewelry, as an ornamental object, has taken its place in the art environment with interdisciplinary interaction. Interdisciplinary art, the effects of sculpture in jewelry production, have been observed in the fictional object production of some artists until today. Artists have stepped beyond traditional production. Innovative, unusual use of materials, large volumes, unusual shapes and motifs have created sculpture-jewelry objects. Research; The sculpture-jewelry in the focus of the study, three-dimensional examples created with the use of different materials, the function of jewelry, how jewelry evolved into sculpture jewelry, the perception created by jewelry-sculpture works and the new ideas created were discussed with the aim of conveying. In there search, physical and cultural body perception-oriented sculpture-jewelry creations of selected artists with different materials and usage styles are the source of this study.The study examined the function of three-dimensional jewelry, the perception created by original and current sculpture-jewelry examples, and the new ideas created. Efforts have been made to be a resource for the new generation of designers.

Keywords: Jewelry, Sculptural Jewelry, Perception, Changing Function

¹Doç. Dr. Olçay Boratav, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Seramik. E-posta: olcay.boratav@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4116-8603

I. Giriş

Antik dönem ve sonrasında zanaatkârlar, günümüz sanatçılarını şaşırtacak güzellikte mücevherler yaratmışlardır. En güzel örnekler Mısır, Yunan, Roma ve Etrüsk dönemlerinde izlenmiştir. Rönesans dönemi mücevheri ise değerli taşlarla, bir süs unsurudur. 18.yüzyıl ikinci yarısı gerçekleşen Endüstri Devrimi'nin sanat alanında kolaylık, hız, malzeme ve yeni olanaklar sunması, seri üretimi doğurmuştur. Ancak estetik gelişim, sanatsal boyutta tepkisel bir dönemi başlatmıştır. Özellikle 20.yüzyılda bazı sanatçılar, mücevherlerin değerli malzemelerden yapılmasına, tarihsel geçmişe gönderme yapmasına, geleneksel işlevlere hizmet etmesi gerektiği fikrine meydan okumuşlardır (Markowitz, 2012: 60-65). Arts and Crafts hareketi ile başlayan sanatsal boyut, yeni arayışlar ile devam etmiştir. Mücevherin türünün tek örneği veya sınırlı sayıda süs eşyası niteliği taşıması, yerini giyilebilir sanat olabileceği algısına bırakmıştır. 20.yüzyıl başlarında ortaya çıkan birçok sanat hareketi sonrasında oluşan modernizm, sanatçının sadece gördüğünü aktardığı değil, kendini bir yaratıcı olarak hissettiği, olaylara öznel bir bakış açısı kazandırdığı ve düşüncelerini sanat nesnelere özgürce yansıttığı bir dönem olmuştur. Modernizm sürecinde yaşanan bir takım teknolojik, politik gelişmelerin toplum üzerinde yarattığı olumsuzluklar, savaşların yıpratıcı etkilerinin devamı gibi nedenler hem sanatçı hem de sanat anlayışı açısından farklılaşmaları getirmiştir. Yaşanan olumsuzlukların yarattığı kaos, sanatın geleneğe karşı, estetik kaygıdan yoksun ve oluşan dejenerasyona tepkili yeni bir sanat dili yaratmıştır. Birçok sanat akımının var olan düzeni eleştirmesi, kendi sanat söylemini oluşturmasına ve birçok sanat disiplinine de etkimesine neden olmuştur. Örneğin: Sürrealizm akımı ile aklın ve gerçekliğin sınırları zorlanmış, gerçek ile gerçek dışının aynı boyutta anlatımı ve aktarımı geliştirilmiştir. Farklı disiplinlerde oluşturulan sanat nesnelere izlenirken, duyum sanan bilinçaltı, imgelem gibi kavramlar, olaylar ve nesnelere ilişkilendirilmiştir. Sanatçı, düşün ve imgelemin üst gerçekliğini çalışmalarına aktararak sanatı, uygarlığın kısıtlı kurallarına karşı yazın, resim, heykel gibi disiplinlerde kullanmış ve süs objesi olarak algılanan takıyı da sanatsal bir platforma taşımıştır. Deneysel arayışlar aslen 1930lu yıllarda başlamış, farklı sanat alanlarının etkileşimi ile sürmüş, 1950'li yıllarda ise dünya genelinde değişen moda ve trendlerle toplumun artan isteklerini karşılamaya çalışan, soyut tasarımın yaygınlaşması ile devam etmiştir. Üretim sektörü odaklı yeni bir döneme geçiş ile birey-toplum ilgi odağını mücevherlere yönelmiş, özellikle günlük giyilmek üzere yaratılan parçalarda değerli taşların kullanımı da hız kazanmıştır. 1960'lar ise sanatçının ve tasarımcının disiplinlerarası hareketle yeni arayışlara yöneldiği bir dönem olmuştur. Pek çok sanatçı, mimar, heykeltıraş farklı alanda üretim gerçekleştirirken, takı alanında da uğraş vermeye başlamıştır. Özellikle heykeltıraşların üç boyutlu çalışmaya, mekanı keşfetmeye alışkın olmaları, görsel ve de dokunsal duylara hitap eden somut eserler yaratmaları, bir çoğunun mü-

cevher yapımını bir uzantı olarak kolayca benimsemelerini sağlamıştır. Takı ile ilgili farklı algı yaratma veya düşünce bazında takıyı süs objesi konumundan yeni bir boyuta taşıma hareketi, sanatçı-alıcı-izleyici açısından ilginç sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Wallace takı için ifadesinde “mücevhere farklı bakışı “Yeni Mücevherat” hareketini sağlayanlardır ve onlar günümüz çağdaş mücevherin potansiyel rolünü genişletmek ve nasıl algılandığının temelini oluşturmak için çalışmışlardır” (2007: 22 (1), 53-62) demektedir. Ayrıca daha renkli ve büyük boyutlu taş kullanımı ile karışık metal tasarımlar ve versiyonları, geometrik stiller ve yorumları ön plana çıkartılmıştır. Kısaca 1960’ların mücevherleri, plastik, ahşap ve cam gibi alışılmadık malzemelerle dönemin asi ruhunu ve bireyselliğini aktarmıştır. Dönemin sosyal ve politik hareketlerini yansıtan sembolik barış motifleri, pop art ve uzay temaları işlenmiştir. Yeni takı anlayışı estetik normların yanında beklentilerin de değişmesine etkiyerek, işlevsellik gibi özelliklerin reddedilmesine neden olmuş, takı kavramının anlamını değiştirmiştir. 1970’lerden 1990’lara uzanan mücevher yolculuğu ise 60’larda ortaya çıkan Op Art, Pop Art, Minimal Sanat gibi akımlar ve bohem moda trendlerinin devam ettiği bir süreç olmuştur. Özellikle gerdanlık, bileklik, broş, küpe gibi ürün oluşumunda ölçeğin büyümesi, “Giyilebilir Sanat” kavramını yaratmıştır. “Takı ile ilgili statünün sorgulanması sanat, moda, takı arasındaki sınırları bulanıklaştırmıştır” (Galton,2005,s.24-25). Takıda yaşanan düşünsel ve zihinsel süreç malzemede çeşitliliği getirerek, yeni sanatsal problemler üzerine eğilimi sağlamıştır. Örneğin; form ve heykelin konusu olan uzamsal ölçekte denge arayışları ve uzayda boşluk-kütle oluşturma, “Heykel disiplinine yaklaşım”, “Heykelsi Takı” olarak adlandırılan takıların ortaya çıkmasına etkimıştır. “Heykelsi Takı” mimarlık ve mühendisliğin çalışma ilkeleriyle de ilgilidir ve betimlemeden uzak Minimalist bir yaklaşım içinde olmuşlardır” (Neuman-Ilse, Ursula, 2009). Kavramsal sanatçılar ise eleştirel düşünceye yönelik ürün tasarlayarak, seri üretime yönelmişlerdir. Farklı malzeme kullanımında teknik uygunluk önem kazanmıştır. Yeni trend ve kültürel birlikteliğe yansıyan etkime, küresel topluluklar üzerinde beğeniyi yönlendiren, şekillendiren değişimi gerçekleştirmiştir. Takı alanının genişlemesi, beden-nesne ilişkisi ile farklı deneyimleri görebilme yolu sağlamıştır. Vücuda giyildiğinde aktive olan nesnelere, farklı ve yeni malzemelerle çalışan sanatçı ve tasarımcı tarafından yeni biçimlere dönüştürülerek, süsleme ve süslenme rolü değişmiştir. Mücevher kullanıcı, izleyiciye dönüşmüştür, mücevher artık hem vitrinde değildir, hem de bedenden bağımsız müze veya bir galeride sergilenenmektedir. Sanatçı ve tasarımcı, insan bedenine uyacak şekilde ölçeklendirilmiş, ileri görüşlü, devrim niteliğinde mimari formlar yaratarak, görsel ve dokunsal duylara seslenen, somut nesnelere/ eserlere ortaya koymuşlardır. Bu bakış açısıyla artık takı olgusu, sanat nesnesine dönüşümde işlevsel geçişi sağlayan bir unsur olmuştur. Kısaca sanat-sanatçı-alımlayıcı açısıyla disiplinlerarası sanat anlayışının yerleşmeye başladığı süreçler yaşanmış,

PopArt, Minimalizm gibi sanat eğilimlerinin takı/heykel arasındaki sınırları bulanıklaştırması ve takı/heykel tasarımlarına etkileri izlenmiştir. Araştırma; çalışmanın odağındaki heykel-takı, farklı malzeme kullanımı ile yaratılan üç boyutlu örnekler, takının işlevi, takının heykel-takıya nasıl evrildiği, takı-heykel çalışmaları ile oluşan algı ve yaratılan yeni düşüncelerin aktarılması amaçlı ele alınmıştır. Çağdaş heykel-takı örnekleri, evrensel boyutta bazı sanatçıların heykel-takı sanat nesnelere örnekleminde incelenerek, aktarılmıştır. Ülkemizde ve dünya genelinde pek çok çağdaş ve güncel takı üretimi yapılmakta ve bu alanda değerli sanatçı ve tasarımcılar görülmektedir. Ancak konu doğrultusunda araştırmalar, çalışma kapsamında yer verilen sanatçı ve tasarımcıların; heykel-takı nesnelere ile ilham verme, tek olma, sıra dışı ve teknolojik kullanım bağlamında dünya genelinde öne çıktığı düşünülen seçilmiş kişilerdir. Bu bağlamda Delfina Delettrez, Catherine Grisez, Petra Zimmermann, Nahoko Fujimoto, Takako Komiya, Tomoyo Hiraiwa, Ted Noten, Qian Yang, Martha Pachon Rodriguez, Wallace Chanve Gijs Bakker heykel-takı nesnelere ile düşünce ve algıda yeni üretimi geliştiren, deneysel bir yaklaşımla çalışan tasarımcılar ve sanatçılardır. Çalışmaları, heykel-takı üretimi konusunda örnek olarak sunulmuştur. Seçilmiş örneklerin bu konuda araştırma yapmakta olan yeni nesil tasarımcıların tasarım ve üretim süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Heykel-takı, minyatür oranları ile sanat nesnelere mesajını vermektedir. Sanatçı ve tasarımcı, küçük bir şeyi büyük hissettirmek için gerekli beceriyi kullanarak, heykel-takı oluşumunu alımayıcıya sunmaktadır. Günümüz çağdaş ve güncel sanat pratikleri göz önüne alındığında takı, sınırlandırıcı bir bağlam olarak kullanılmamaktadır ve heykel-takı, giyilebilir sanat olarak takı, sanatsal takı veya performans sanatının işlevsel bir unsuru olarak görülmektedir.

2. Takı ve Değişen İşlevi

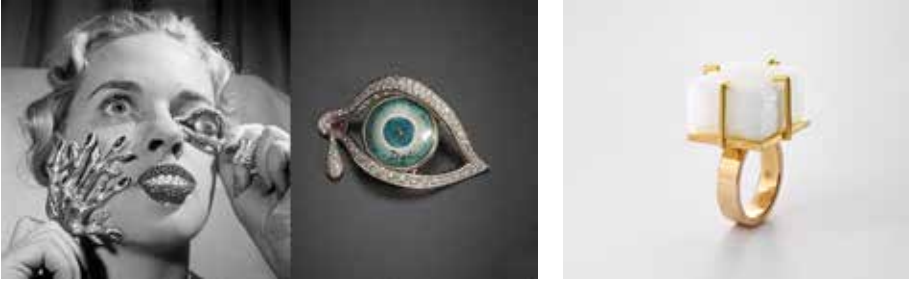
Arkeolojik buluntularda ortaya çıkarılan çeşitli süs nesnelere, kişisel süslenmede kültürel yaşama kaynaklık etmiştir. Antik Çağ'dan günümüze güzel ve estetik kavramı, takı-mücevher kullanımında estetik heyecan ve hazzı sağlayabilmek için işaretler ve sembollerle uygulanmıştır. Suut Kemal Yetkin'e göre sanatçının yaratımında bozulmaz semboller seçimi önemlidir. Çünkü sanat eserinde görünmeyeni ifade eden, güzel kavramıdır ve onun sempati uyandırması, temel estetik duygunun, sempati duygusu olması, sembol seçimi ile ifade bulmaktadır (Yetkin, 1972: 190). Yakın geçmişte dekoratif sanat olarak kabul gören mücevher-takı, Üst Paleolitik dönemden günümüze, toplumsal değişim ve gelişimlerden diğer sanat alanları kadar etkilenmiştir. 18. yüzyılın ikinci yarısı buhar makinesinin icadı ile başlayan Endüstri Devrimi'nin etkisinde değişen yaşam koşulları, sanatta da yeni arayışları getirmiştir. Bu dönem sanat alanında endüstrileşmenin getirdiği kolaylık, hız gibi unsurlar yanında elde edilen malzeme, araç-gereç gibi yeniliklerden de yararlanılmıştır. Ancak Endüstri

Devrimi ile seri ve inestetik üretimler oluşmuş, sanatsal boyutta tepkisel bir dönem yaşanmış, yeni arayışları da beraberinde getirmiştir. Arts and Crafts Hareketi ile başlayan bu sanat hareketleri, Art Nouveau, Art Deco, Bauhaus, Ekspresyonizm, Fütürizm, Sürrealizm gibi oluşumun doğuşuna sebep olmuştur. Dünya üzerindeki yıpratıcı durum devam ederken sanayi, teknoloji, bilimdeki değişim ve gelişim, ekonomik zorluklar, ayrıca modern şehir yaşamıyla gelen, insanların birbirlerine ve kendilerine yabancılaşması, buna bağlı toplumda oluşan dejenerasyon bu travmatik sürece eklenerek ve de etkiyerek, aykırı sanat söylemlerini daha da fazlaştırmıştır. 20. yüzyıl başlarında ortaya çıkan birçok ekol, aslında Rönesans geleneklerine, karşı bir duruş sergileyen yeni bir sanat anlayışı oluşturma çabası olarak değerlendirilebilir. Yirminci yüzyılla birlikte sanatta modernizm, sanatçının sadece gördüğünü aktardığı değil, kendini bir yaratıcı olarak hissettiği, olaylara öznel bir bakış açısı kazandırdığı ve fikirlerini eserlerine özgürce yansıttığı bir dönem olarak kabul edilebilir. Sanatta yaşanan bu kırılma ile ortaya çıkan birçok sanatsal hareketin izleri, farklı disiplinlerde oluşturulan eserlerde görülmektedir. Sürrealizm akımı da I.Dünya Savaşı başlarında ortaya çıkan Dada hareketinin küllerinden doğan sanat arayışlardan biridir.

1916 yılında Zürih'te ortaya çıkan Dada Hareketi isyankâr bir akım olarak görülmüş, yaşama sanatı bir kılmıştır ve bu sanat olgusu genel olarak sanatın biçim-içerik sorunsalı ile uğraşmamıştır. Bunun yerine tüm oluşumlara meydan okuyan bir hareket olmayı tercih etmiştir. Dadada biçim yeniliği, sanatta realizm ve geleneksel sanat anlayışını hiçe sayan ve karşı-sanat geliştiren Fütürizm akımının etkilerini taşıırken, Sürrealizmin öncüsünün Dada olduğu ifade edilse de Sürrealist sanatçılar Dada gibi hiççi bir tavrı benimsememişlerdir. Sürrealizm ya da Gerçeküstücülük, 1924'te Fransa'da ortaya çıkmış sanatsal bir hareket olarak, savaşın toplumda ve sanatçı üzerinde yarattığı karamsarlık ile sanatçıları gerçek dışı bir dünya algısına yöneltmiştir. Akımın Dada etkisinde ortaya çıktığı bilirse de sembolizmin özelliklerinin bu akımda olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sürrealizm temelinde bilinçaltı, hayal gücü ve düşsellik gibi kavramları olaylar ve nesnelere ilişkilendirerek bir anlatım dili geliştirmiştir. Toplumda yaşanan iniş çıkışlar, insana dair yaşam-ölüm, korku, şiddet, kadın-erkek gibi konular sürrealist sanatçıların eserlerinde yer almıştır. Gerçeküstücü tavır insanın yaratmış olduğu kendi dünyası içinde düş, fantezi ve imgelem ile sanat, düzen ve kurallara karşı kullanılmıştır. Usta zanaatkârlar tarafından yapılan estetik işleve sahip mücevherler, bireyin yaşadığı döneme göre bedeni süslemiştir. Mücevher çok sayıda işaret, gösterge, kültür çeşitliliği, sosyal veya dini anlamları ifade eder. Bu tarz çalışmalarla tanınan birçok sanatçı, gelenekseli kırarak veya yeniden yapılandırarak, sanat-takı-nesne oluşumunu yaratmıştır¹.

1 <https://anacamposjewellery.wordpress.com> adresinden erişilmiştir.Erişim tarihi:06.12.2021

Yirminci yüzyıl ortalarında sanatçı mücevherlerinden bağımsız olarak, farklı çağdaş takı türü ortaya çıkmıştır. Bu yeni tür, stüdyo takıları olarak tanımlanabilmektedir. Gelenekselden çağdaşa evrimle sürecinde beden süsleme, daha kapsamlı mücevher arayışları ile anlam kazanmıştır. Bugün çağdaş mücevherleri, diğer beden süsleme biçimlerinden farklı kılan şey budur. Çağdaş mücevher, içinde bulunduğu duruma ilişkin belirgin bir farkındalıkla şekillenmiştir. Bireyin ruhsal devinimi önem kazanmış, sanat nesnelere insan özellikleri aktarımı ile biçim almıştır.

Görsel 1. Madelle Hegeler, Dalí'nin Yaprak Damarlı Eli, zamanın gözü saat broş, 1959

Görsel 2. Meret Oppenheim, küp şeker, 1936-1937

Kültür ve sanat anlamında 20.yüzyıl'da yaşanan arayış ve çeşitlilik, modern sanat döneminde, yeni dekoratif mücevher oluşumlarına ilham verirken, bir dizi ünlü sanatçı mücevher tasarımıyla uğraşmıştır. Bu deneysel çalışmalar, sonraki nesli özgünlüğe özendirmiştir. Picasso, Alexander Calder, Madelle Hegeler, Meret Oppenheim, Salvador Dali ve Louise Nevelson gibi sanatçılar bu oluşumda örnek gösterilebilir. Hegeler'in sunduğu beden uzuvlarını yansıtan ilginç sanat nesnelere, dönemin renkli beden süsleri olarak birçok moda sever ve koleksiyoncu için bugün klasik olarak nitelendirilmektedir (Görsel1). Kişinin takı-sanat nesnelere farklı amaçlarla kullanma isteği, gerçek biçimine sadık kalarak değişikliğe yönelme ya da güncelleme yapmayı gerektirir. Ancak güncelleme, Meret Oppenheim'in 1930'larda tasarladığı ve geçici bir ortama yerleştirdiği gerçek küp şeker halka yüzüğü ile sıra dışıdır. Sanatçının ortaya koyduğu farklı düşünce ve sonrasında yaratılan algı, şekerin organikliği ile kullanıcının küpü yemesi veya istediği zaman yenisiyle değiştirebilirliği üzerine tasarlanmıştır ve çalışma olarak, geleneksel kavramlara meydan okumuştur (Görsel2). Birçok sanat hareketi ile etkileşim içinde olan takı, Sürrealizm sanat hareketinde de Alexander Calder, Alberto Giacometti, Jean Arp, Man Ray, Giorgio di Chirico, Jean Cocteau, MaxErnst, Salvador Dali gibi isimler ile çarpıcı ve çığgın örneklerin yaratılmasına etkimiştir. İşlevsellik içermeyen parçalardan oluşan Salvador Dali'ye ait örneklerde temalar, kullanılan materyaller ile oluşan formlar, güçlü bir kombinasyon içermektedir. Mücevherler, antropomorfik figürlere dönüştürülmüştür (Görsel3). Dali, "Bu ürünlerin çoğu işlevsel parçalar

değildir, çalışmalarım Benvenuto Cellini, Sandro Boticelli ve Leonardo da Vinci geleneğinde çalışmalardır” demiştir (Scarlsbrick vd., 1989: 150).

Görsel 3. Salvador Dali, telefon küpe, 1949

Görsel 4. Alexander Calder, kolye, 1937

Sürrealist sanatçı Alexander Calder ise malzeme bilgisini, statik kullanımla birleştirerek ürettiği hareketli objelerle farklı bir tarz yakalamıştır (Görsel4). Bugün pek çok sanatçı, güncel trendi yakalarken geçmiş takı örneklerinden de esinlenmektedir. Değerli-değersiz taşlar, madenler, doğal ürünler, alışılmadık malzeme kullanımı, sıra dışı şekiller ve motifler ile büyük hacimli mücevher parçası yerini, plastik dili olan, heykel izlenimi yaratan sanat nesnelere bırakmıştır. Bu nedenle güncelleme veya modernizasyon için sanatçının kendi tarzını ekleme ya da bir parçayı güncel takı trendleriyle uyumlu, giyilebilir ya da sürdürülebilir hale getirme önem kazanmıştır. Takıda yenilikçi anlayışın oluşum sürecine, sanat alanındaki gelişmeler ve sosyal değişim etki etmiştir. Tasarımcıların sanat disiplinleri arasındaki etkileşimle doğan üretimleri, takı olgusu ve işlevinin sorgulanmasına neden olmuştur. “Heykel, resim, grafik, seramik tasarımı gibi farklı sanat ve tasarım disiplinlerinde eser veren sanatçıların takı tasarımları ya da üretmeleri, yeni takı anlayışını var eden etkenlerdendir” (Ayata, 2015: 93).Yeni arayışlar için ortaya konan düşünce ve yaratılmak istenen algı ile daha çok çekim merkezi oluşturmak, daha çok kişiye ulaşmak amaçlı, takı heykel oluşumu sağlanmıştır. Yeni teknolojik olanaklar, sıra dışı sanat nesneleri olarak heykel-takı ya da dijital mücevher yaratımında, görme biçimlerini sorgulamakta aynı zamanda düşündürmektedir. Fakat anlam ve duygusal kodlar korunmuştur, estetik kodların kullanıcı için kullanımı da sürmüştür.

3. Heykel-Takı Oluşumunda Algı ve Yeni Düşünce Yaratımı

Çağdaş takı, geleneksel takı kullanıcısının dikte ettiği bir uygulama veya üretim değildir. Sanatçının kendi istekleri ve genel estetik kodlar, kullanıcı için yaratılmış çağdaş mücevherde görülmektedir².Ancak çağdaş mücevher, potansiyel

2 <https://cloeajewellery.com/2020/10/01/contemporary-jewellery-is-superfluous-ted-noten/> ,adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi:15.12.2021

kullanıcıya daha önce düşünmediği ya da algılamadığı biçimde kendini anlatma yolu sunarak, kişiyi mücevher aracılığıyla tasarımcıya yönlendirmektedir. Sanatçı veya tasarımcının mücevher tasarlarken, gerçek amacıyla etkileşime girmesi önemlidir. Çünkü duygusal bir tepkiye ilham verebilir. İlham veren hikâye ya da içgörü, takıyı gören alılmayı etkileyebilir. Böylece üretilen parça, bir sanat nesnesi olarak kabul edilebilir. Mücevher üretiminde aracı olarak “doku, form, renk” gibi öğeler kullanılmaktadır. Bu öğeler günümüz takı tasarımlarında kullanılmakta, fakat farklı disiplinlerin felsefesini ve teknik özelliklerini de taşımaktadır. Heykel uzamsal ölçekte denge arayışları ve uzayda boşluk-kütle oluşturma gibi kendine ait özelliklerini tarihsel sürecinde değişen form anlayışlarıyla ortaya koyar ve daima kendi sınırları içinde yeniden yapılır. Karacan bu oluşumu seramik ile örneklendirmiş ve seramiğin endüstri ürünü olmaktan çıkıp, sanat olarak üretildiğinde yapısının değişime uğradığını, bu gibi sanatların geleneksel tanımlarından uzaklaştıkça heykele yaklaşan taraflarının açığa çıktığını vurgulamıştır. ”Bu sanatların heykelsi sanat nesnelere dönüşümleri gözlenmiştir. Günümüz sanat üretimleri de doğrudan heykel kategorisine girmemek yanında heykelsi özellikler ortaya koyan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır” (Karacan, 2013: 17-32) demektedir. Heykelin kendine ait özellikleri üç boyutlu takı-form arayışlarına da aktarılmakta, uygulanmaktadır. Çağdaş sanatçılar, dönem sanatçılarından çalışmalarından aldıkları ilhamı, öğelerinde kendi içsel yolculukları ile harmanlayıp, düşsel gerçeklik tadında takı örnekleri oluşturmuşlardır. Altından, geri dönüştürülmüş plastiğe kadar doğal veya yapay herhangi bir malzemedan yapılabilir nesnelere, 60’larda giyilebilir sanat hareketini oluşturmuştur. “1960’lı yıllarla ortaya çıkan minimalist akımın yansımaları, takı sanatında Gijs Bakker, Friedrich Backer, Emmy Van Leersum, David Watkins, Darani Lewer, Helge Larsen, Francesco Pavan, Giampaola Babetto, Graziano Visintin, Luca Bonato vb. öncü sanatçıların takılarında görülmeğe başlamıştır” (Phillips, 2008: 122-131). Hareketin on yıllar boyunca ivme kazanması, kişisel ifadeye vurguyu artırmış, takı giyimini bugün daha popüler hale getirmiştir. Bu alanda çalışan zanaatkarlar, daha cesur mücevherler yapmışlardır. 1960lar, 1980ler ve sonrası ise değişim, malzemedan mevcut boyuta kadar sürmüş, değerli metal, değerli taş kullanımı yanında, kauçuktan plastiğe, seramiğe veya kâğıda kadar oluşturulan çeşitlilik ile yaratım sınırları zorlanmış, bu alanda kırılmalar gerçekleşmiştir. Araştırmanın içeriği doğrultusunda farklı malzeme kullanımı ile çalışmalarını ortaya koyan sanatçılar ve sanat nesnelere incelendiğinde, özgün sanat nesnelere üreten sanatçılar ve üretimleri görülür. Takı, kendi kavramı dışında ifade bulmuştur. Sanatçı örnekleri ile ergonomik özellik taşımayan, boyutlu, bazen günlük kullanıma uygun olmayan takılar da alanda yerini almıştır. Bunlar sergi amaçlı, boyut ve biçimsel özellikleri ile küçük heykel, heykelciklerdir. Yirmi birinci yüzyıl başlarında takı, kullanıcılarının psikolojileri ve duygularını, favori renklerini, zevklerini, sanat anlayışlarını ve

bireyselliklerini aktarmaktadır. Sanatçının, takı parçasını giyilebilir bir nesne olarak gerçek özünden başka bir nesneye dönüştürebilme gücü, özgür tema kullanımını da sağlamıştır. Kullandığı temalar ile figüratif ve ikonografiyi bir arada yansıtan günümüz takı sanatçılarından Delfina Delettrez'in takı nesnelere ilginçtir. Çalışmalarında gerçeküstülüğün kavramsal anlamını araştırmaya daha çok yer vermiştir (Görsel5).

Görsel 5. Delfina Delettrez, küpe, 2012

Görsel 6. Shona Rae, obje, 2018

Shona Rae ise çalışmalarında figüratif anlatıma vurgu yaparak, fantastik illüstrasyon etkisini kullanmıştır. Eserlerinde mitler, çocukluk anıları, hayvan vücut uzuvları, tema olarak işlenmiştir(Görsel6).Sanat nesnesi ya da giyilebilir olarak takı-nesne, belirli gerçekleri duygusal bir biçimde işleyebilir, bir mesaj içerebilir, düşünsel ve eleştirel görüşleri iletebilir, ilham verebilir. Takı-sanat nesnesi yaratımında malzeme, renk, boyut seçiminden verdiği mesaja kadar, benzersiz bir bireysellik ortaya konulmaktadır. Heykelsi yaklaşımlar, çağdaş takı ve aksesuar tasarımıyla birleştirilerek dinamik, giyilebilir parçalara dönüştürülmektedir. Giyilebilir kavramsal heykel tasarımlar, daha çok aksesuar çalışmalar aracılığıyla geleneksel süslemelerden ayrılır. Bu ayrılığı en iyi malzeme yansıtır ve formları bir araya getirir. Giyilebilir teknolojinin, yaşam kültürüne birçok farklı bakış açısı ile dâhil ediliyor olması, bir mücevherin veya nesnenin bir alete dönüşmesini sağlayabilir. Bu açıdan Catherine Grisez heykel çalışmaları, bugün aykırılığı ile ilgi çeken çalışmalardır (Görsel7). Özellikle 2011 yılında gerçekleştirdiği insanı heykel olarak tasvir eden bir dizi çalışma, yaraların iyileşme sürecinin arkasındaki potansiyeli belgeleyen, bir çoklu medya projesi olarak tasarlanmıştır. Yara teması, seri olarak evrensel yaşam deneyimlerini yansıtmaktadır. Cesaret nişanı veya onur nişanı olarak, farklı kişiler tarafından giyilebilen metal, silikon ve karışık medya heykelleridir.³

3 <https://www.catherinegrisez.com/pages/lick-contributor-and-book-information>.adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi:21.02.2022

Görsel 7. Catherine Grisez, İnsanı heykel olarak tasvir eden Lick serisi, 2011

Giyilebilir sanatın değerli taşlar, buluntu nesnelere, polikarbonatfilm, yüksek teknoloji modern malzemeleri kapsaması ve son teknoloji kullanımları ile sunulması, yaratıcı düşüncede sınırsızlığın bir göstergesidir. Bazı sanatçılar ise teknolojik yeniliklerden yararlanarak, eski takıları kişiselleştirmektedir. Ürün, yeniden tasarlanmaktadır ve yeniden tasarım sırasında sınır yoktur. Petra Zimmermann tasarım ve uygulamaları, eski takıları kişiselleştirmede sanat ve zanaatın birlikteliği için örnek gösterilebilir (Görsel 8,9).

Görsel 8. 9. Petra Zimmermann, yüzük, 2017, bilezik, 2019

Görsel 10. Nahoko Fujimoto, yüzük

Görsel 11. Takako Komiya, yüzük, 2015

Görsel 12. Tomoyo Hiraiwa, metal bileklik

Zimmermann'ın görsel zenginlik taşıyan heykel-takı-sanat nesnelere, sosyal içerikli temaları kapsar. Sanatçı yüzük, bilezik ve broşları için 20.yüzyıl moda takılarından yararlanır. Polimetilmetakrilat, gümüş, akrilik gibi malzemeler kullanır. Parlak renkli plastik formlarla çevrelenen bu nesnelere, yapay görünümlüdür. Yaratımlarında zıtlık oluşturur. Mücevher konusundaki heyecan verici yaklaşım ve düşüncelerini, yaratıcı heykel-takı kavramını tanımlamak için "pop" kültüründen yaptığı alıntılarla zenginleştirir, bu yaratımlarını kullanıcı ya da alımlayıcı ile paylaşır ve onların benimsenmesini sağlar⁴. Sanatçı, genel olarak erken çalışmalarında sürdürdüğü sanatsal stratejisini devam ettirir. Kullandığı malzeme ile sağladığı duygusal ve tasarlanmış plastik formların dili, istenen mesajı ortaya koyar. Üretilen objeler, dekoratif özelliklerinden daha çok, estetik işlev sunmaktadır (Görsel8,9). Bir dizi farklı malzeme ve teknikle tasarlanan Japon sanat takıları, Nahoko Fujimoto, Takako Komiya, Tomoyo Hiraiwa gibi sanat-

4 <https://www.accartbooks.com/us/book/petra-zimmermann/adresinden-erişilmiştir>. Erişim tarihi: 08.07.202

çalışmalarında izlenebilir. Nahoko Fujimoto'nun çalışmaları, genellikle Japon washi kâğıdı ve altın varak vb. malzeme kullanımı ile geleneksel zanaat köklerinden ilham alır (Görsel 10). Fujimoto'nun şaşırtıcı şekiller ve renkler ortaya çıkarmak için gümüşü özel bir Japon kâğıdıyla birleştirerek, iki boyutludan üç boyutlu şekle dönüştürdüğü takıları hareketlidir, mıknatıs kullanımı ile düzenli bir şekilde açılıp kapatılabilen parçalardır⁵. Takako Komiya heykel-takıları, günlük giyilebilecek sanat nesnelere (Görsel 11). Sanatsal takılar daha basit, günlük tasarımlarla birleştirilmiş, hafif, renk varyasyonları olan titanyum ile çalışılmış parçalardır⁶. Tomoyo Hiraiwa ise heykel-takı nesnelere arka planını, geleneksel Japon estetiğine dayandırır (Görsel 12). Sanat nesnelere dut ve aksöğüt kabuğu birleşiminden oluşturduğu doğal, ham dokulu kâğıdı da kullanır. Ayrıca metal ve altın varak birlikteliği, heykel-takı nesnelere izlenmektedir. Bu örnek sanat nesnelere, daha çok kişisel anıları ve zamanla kazanılan becerileri aktaran minyatür heykellerdir. Değerli taşlar, madenler yeniden yönlendirilebilir ve hatta yeniden şekillendirilebilir. Ancak değerli yüzük, kolye, broş olası olmayan yani kullanıma uygun olmayan günlük öğelerle yeni bir şeye dönüştürülebilmektedir. Bir daktilo anahtarı, ayakkabı ya da ölü bir fare, yeni bir malzeme kullanımı ile kolye ya da kolye ucuna çevrilebilir.

Görsel 13. 14. 15. Ted Noten objeleri; çekmece 2016, kolye 2010, akrilik kolye ucu 1995

Hollandalı kavramsal mücevher sanatçısı Ted Noten, ölü fare kolye ucu, çiğnenmiş sakızdan yapılmış broşlar, elmaslar ve altın kaplama tabancalar içeren şeffaf akrilik cüzdanlar, akrilik döküm yüzükler, 3 boyutlu baskılı cam dolgulu naylon kolyeler gibi alışılmadık dışında sanat nesnelere gerçekleştirerek, beden giyimine sunmaktadır. Bugün bu çalışmalar, çok fazla ilgi ile izlenmektedir (Görsel 13.14.15).

5 <https://www.grupoduplex.com/uploads> adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi:02.03.2022

6 <https://japanobjects.com/features/jaw-dropping-japanese-art-jewelry-by-women-designers> adresinden erişilmiştir. Erişim tarihi:02.03.2022

Görsel 16, 17. QianYang, yüzük, kolye, 2014

Görsel 18. Martha P. Rodriguez, broş

Görsel 19. Wallace Chan, yüzük, 2018

Gaby Wandscher, Eva Maisch, Mascha Moje, Ann Schmalwaßer, Evert Nijland, Wallace Chan gibi sanatçılar ise heykel-takı nesnelerinde porselen ile altın, inci, hematit, boncuk, taş gibi malzemeler kullanmakta, çeşitliliği çelik, gümüş, titanyum ile birleştirmekte, zenginleştirmektedir. Sanatçı malzeme seçiminde porseleni; döküm porselen, porselen çamur veya porselen folyo (Kerafol) biçiminde çok yönlü kullanılabilirliği nedeni ile tercih etmektedir. Bu oluşumlar her türlü plastik deformasyon yöntemine izin verir. Tornalama ve modelleme, haddeleme, damgalama ve kesme için uygundur. 900-1000 derecede bisküvi pişirimi, 1300-1500 derecede yüksek pişirim ile nihai sağlamlık elde edilir, daha önce sırlanabilir, testereyle kesilebilir, delinebilir ve perdelenebilir. Sanatçı için bu malzeme ile yaratıcılık, çeşitlilik sunmaktadır⁷. Porselen kil malzeme kullanılarak heykel-takı ürünler ortaya koyan sanatçılardan Qian Yang porselen kil ve altın birleşiminde fantastik örnekler yaratmıştır⁸. Hayvan figürleri ile kolye, yüzük, saç tokası oluşturmaktadır (Görsel 16, 17). Martha Pachon Rodriguez'de porselen kili, altın ve gümüş pullar ile harmanlayarak takı-nesnelere basit, fakat eski bir süs görünümü sağlamıştır. Parlak ve pürüzsüz parçalar tüy, kabuk gibi malzemelerle birleşerek geometrik, hacimli, renkli ürünlere dönüştürülmüştür. Rodriguez, heykel-takı nesnelerinde doğal ve yapaylığın değişimini ortaya koyar (Görsel 18). Wallace Chan, bugün Asya ve Avrupa'da tasarımları ve heykel-takı nesnelere ile ilgi gören bir sanatçıdır. Porselen sertliğini arttırmak için demir, silikon, zirkonyum gibi bileşenler kullanır, porseleni güçlendirir, kırılmaz yapar (Görsel 19). Değerli taşlar, titanyum ve porselen birleşiminde, özellikle Çin sembolik figürleri ile dikkat çeken heykel-takılar yaratmaktadır⁹. Gijs Bakker ise 60'ların sonlarından beri Hollanda ve uluslararası mücevher tasarımında etkili olmuş bir tasarımcıdır. Esprili ve ironik, nadiren dekoratif olan çalışmaları bulunmaktadır. İnsanlar neden mücevher takar, takı insanlara ne yapar, bu süreçte kuyumcunun rolü nedir? gibi soruları gündeme taşımıştır (Görsel 20,21).

7 <https://www.ganoksin.com/article/white-gold-jewelry-made-porcelain/adresinden> erişilmiştir. Erişim tarihi: 15.02.2022

8 <https://www.brwnpaperbag.com/2014/06/17/yqy-jewelry-qian-yang/adresinden> erişilmiştir. Erişim tarihi: 17.12.2021

9 <https://www.forbes.com/sites/anthonydemarco/adresinden> erişilmiştir. Erişim tarihi: 15.02.2022

Görsel 20. 21. Serçe Parmak Yüzük - Gijb Bakker, 1967'de tasarlandı, 1989'da yeniden üretildi

Bakker, takının dekorasyon olarak ikincil işlevini ortadan kaldırmış, ölçeği büyütmüş, takı-moda-giyim arasında yeni bir ilişki kurmak istemiştir. Alüminyum, paslanmaz çelik ve plastik gibi endüstriyel malzemeler kullanmış, malzeme de kesme, katlama ve bükme gibi minimal değişikliklere yönelmiştir. En yeni takıları, ileri düzeydeki form çalışmalarına figüratif imgeler katan kolyelerdir. Kolyeler geometriktir, kâğıt mendil, ipek iplik, gazete ve altın varak gibi malzemelerin, yırtılarak veya katlanarak küçük bir değişiklik yapılarak plastikte, ürünü daha sağlam, dayanıklı, modern hale getirmekte, kısaca lamine etmektedir” (Liesbeth den Besten,1987). Bugün çağdaş mücevher-heykel-takı yaratımı, güzel sanatlar ile kuyumculuk arasında bir ara yüz konumundadır. Seçilmiş sanatçı örnekleri ile hem algı yaratımı hem de yeni düşünce yaratımı izlenmiştir. Örnekler ile heykel-takının sınırsız bir yaratıcı alan haline geldiği söylenebilir. Tasarımcı için beden, heykel-takı nesnesinde sembolleştirilerek, malzeme-biçim kavramlarından kopuk olarak ele alınmıştır. Artık temel bir yerelleştirme nesnesi değildir. Yaratıcı, daha özgürdür. Ruh, duygu ve algının uyarılabilirliği, üretimde ve alımlamada muhakeme etme ve düşünme gücü hedeflerine ulaşmaktadır. Böylece, takı nesnesinin bir sanat nesnesine dönüşümü gerçekleşir. Harman’ın “Sanat ve Nesnelere” kitabında De Duve’un ifadesinde belirttiği gibi “Her modern sanat şaheseri... önce bir öfke çığılığı ile karşılaşmıştır: ”Bu sanat değil! Yine de karşıt ilkeye göre şu anda “bu sanattır” nidasıyla karşılanan herhangi bir üslup, muhtemelen müzeye veya unutuşa terk edilmenin eşliğindedir. İlişkisel, politik, öngörülen, estetik olmayan: Hepsi elli yılı aşkın bir süredir aynı dalgada sörf yapmaktadır (Harman, 2020: 249-250). Günümüz sanat dünyasının uzmanları ve eleştirmenleri artık bir sanatçının mücevherine sahip olmanın ve onu takmanın ne kadar büyük bir anlam ifade ettiğinin farkındadır. Günümüz piyasasını yönlendirenler, modern ve çağdaş sanat alıcılarıdır. Çağdaş sanat alanında yer alan pek çok ünlü sanatçı ve ortaya koydukları heykel-takı-mücevher veya sanat nesnesi, bugün sanat eserlerini toplayan sanat koleksiyoncuları için bu alanda olmazsa olmazlardan biri olmuştur.

4. Sonuç

Günümüz heykel-takı sanat nesnelere, 20.yüzyıl başlangıcında resim, heykel, uygulamalı sanatlar, mimari alanlarının birlikteliği ile bütüncül bir yaklaşım içindedir. Sanatta disiplinler arası yaklaşım, takının kavram boyutunun sorgulanmasına neden olmuş, geleneksel kavramların hâkim olduğu takı anlayışındaki üretimden uzaklaşmıştır. Picasso, Hoffman, Fontana, Dali, Perriand, Indiana, Klein gibi 20. yüzyıl sanatçıları, üretimlerinde sanat nesnesi olarak takıya da yer vermişler, kuyumcu olarak ek iş yapmışlar, çalışmaları müze ve galerilerde yerini almıştır. 20. yüzyıl sanatçılarının takılarında değerli taş veya metal kullanımı nadirdir, ancak çoğu heykeltıraş olan bu sanatçılar, daha büyük çalışmalarında kullandıkları malzemelerin aynısını takıda da kullanmışlardır. Anish Kapoor, Damien Hirst ve Gavin Turk gibi sanatçılar, büyük sıra dışı form arayışlarını sınırlı sayıda mücevher üretimine aktarmışlardır. Takı-heykel alanındaki düşünce ve örnekler, yaratıcılık ve yaratıcı imgelemin sınırının ya da belirli bir kalıbının olmadığını göstermektedir. Bu tür sanat mücevherlerinden birini giyen kullanıcı, kendi duruşunu ve öngörüsünü aktarma fırsatı yakalayabilir. Disiplinler arası etkileşimde takı olgusu, form ya da içerik/anlatı olarak heykel sanatına nasıl dâhil olmuştur sorusunu ortaya koymakta ve “Bugün mücevher, bir sanat nesnesi olarak bir iletişim aracı mıdır ya da iletişim kurmakla mı ilgilidir? Sanatçı heykel-takı ve nesneyi giyen arasındaki iletişim, giyen ile çevre arasında iletişim sağlar mı? Mücevher, duygu ve algıyla ilintili midir? Takı-heykel sanat nesnesi farklı düşünce ve algı yaratmakta mıdır? Gibi sorgulamaları da beraberinde getirmektedir. Aslında son zamanlarda düzenlenen çok sayıda müze sergisinde yer alan sanatçıların takı profilinin yükselmesi, bu sorgulamalara bir yanıt niteliğindedir. Sanat ve Tasarım Müzelerinde, müzayedelerde ve müze koleksiyonlarında yer almış 20. ve 21. yüzyıl sanatçı tasarımları, giyilebilir ve son derece koleksiyonluk olarak kabul görülen eserlerdir. Değerli malzemelerden yapılmış nadir veya benzersiz nesnelere ya da sıklıkla ahşap, cam, pirinç, kil, porselen, kâğıt gibi gündelik nesnelere odaklı pazarın bir bölümü, mücevherin son yıllardaki statüsünü değiştirmiştir. Mücevher çağdaş sanat, tasarım, zanaat ve teknoloji birlikteliği ile pek çok sanatçı için düşündürücü bir araç olarak kurgulanmış veya hayal edilmiştir. Sanatçılar altın, pırlanta, inciden buluntu güneş gözlüğü mercekleri, hayvan kılı, kâğıt, plastik ve porselene kadar, yaratımlarında değişim gösteren heykel-takı ile hem geleneksel hem de alışılmadık malzemelerde “ustalık” sergilemişlerdir. Mücevher formunu ayırt edici çağdaş bir deneysel zanaat anlayışıyla yeniden keşfeden sanatçıların kazanımları, yaratılan heykel-takının hem özünün bir parçası hem de üreten ve giyen arasında bir ilişki yaratmıştır. Tasarımcı, tüketici ve izleyiciyle etkileşime girerek üç boyutluluğu, heykelsi özellikleri ve malzeme çeşitliliği ile sanatsal deneyimleri yaşatabilmiştir. Bugün heykel-takı sanat nesnesi, fiziksel bedeni tamamlamakta, gerçek süsleme parçasının yeni bir nesneye dönüştürülmesi ile sanat-nesne-alımlayıcı

etkileşimini sağlamaktadır. Sanatçının yeteneğini, mesajını ve amacını aktaran heykel- takıların sanat olarak değeri, kişisel anlatıma vurguyu artırmak yani yetenek ve içeriği ortaya koymaktır. Vücut süsleme tanımı genişleyerek “giyilebilir sanat” ,”sanatsal takı” veya “performans sanatının işlevsel bir unsuru olarak takı” nesnelere yapılan ve yapılacak müdahaleler ile ürünler veya nesnel/eserler olarak şekil almıştır. Farklı ortamlarda ortaya çıkan yeni hareketler ve mesajlar, farklı disiplinlerdeki tasarımcılara yeteneklerini yeni bir ortama taşıma, uygulama şansı sunmaktadır. Sanatın daima bir düşüncenin ya da algının yeniden üretimi olduğunu sorgulatan ve de gösteren heykel-takı örnekleri, yaşamda sembolleşen nesnelere, yeni bağlama yerleştirmiştir. Seçilmiş sanatçı örnekleri ile hem algı yaratımı hem de yeni düşünce yaratımı izlenmiştir. Kısaca; yaşamda-düşüncede-algıda fark yaratan, estetik kodlamanın da yer aldığı heykel-takı çalışmaları, kişisel ve tarihsel tutarlılık arayışında giderek karmaşıklaşan bir ortamda çok daha fazla tartışan, sorgulayan nesil için bir tercih nedenidir. Heykel-takı, tıpkı sanatın genel olarak her şeyi anlamlandırması ve yorumlaması, kişiye de yorumlama yapabilmeyi sunması gibi aynı şeyi yapabilmektedir. Heykel-takı nesnelere, bugün hem ulusal hem de uluslararası boyutta sanatsal bir anlatı aracı olarak görme biçimlerini sorgulamakta ve düşündürmektedir. Yeni algı yaratımları ile birey ve toplumun heykel-takı konusunda daha özgür düşünebilme ve farklı bakış açısı kazanabilme sürecine olumlu katkılar sunacağı ve yeni gelişimler getireceği görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayata, N.(2015). "20. Yüzyılda Sanatsal Takının Gelişim Sürecinde Heykel Sanatının Etkisi", Yedi, (14), 91-99.
- Galton, E. (2015). "Moda Tasarımında Mücevher Tasarımı." İstanbul: Literatür Kitabevi.
- Harman,G. (2020). "Sanat ve Nesneler",İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- Karacan, N. (2013). "Tarihsel Süreç İçinde Heykel Formu". Sanat ve Tasarım Dergisi, 4(4), 17-32.
- Neuman-Ilse, U. (2009). "Inspired Jewelry". Woodbridge, Suffolk: ACC Editions
- Markowitz, Y. J. (2012). "Art to adorn", InApollo (Vol. 175, No. 597, pp. 60-65). Apollo Magazine Ltd./ Erişim tarihi:06.01.2022
- Phillips, C. (2008). "Jewels and Jewellery". London: Victoria & Albert Museum.
- Scarbrick, D., Ogden, J., Lightbown, R., Hinks, P., Bayer, P., Becker, V., & Craven, H. (1989). "Jewellery: Makers, Motifs, History, Techniques". London: Thames&Hudson.
- Yetkin, S. K. (1972). "Estetik Doktrinler",Ankara, Bilgi yayınevi
- Untracht,O. (1998). "Jewelry Concepts and Technology". London: The Crowood Press Ltd.
- Wallace, J., Dearden, A., & Fisher, T. (2007)." The significant to ther: the value of jewellery in the conception, designand experience of body focused digital devices." Ai&Society, 22(1), 53-62. Erişim tarihi:15.12.2021

İNTERNET KAYNAKLARI

- İnternet: Arte-y-Joya(2020)."Arte-y-Joya-2020-2021",pdf-Grupo Duplex. Web: [https://www.grupoduplex.com › uploads › adresinden](https://www.grupoduplex.com/uploads/adresinden) 02.03.2022'de alınmıştır.
- İnternet: Barnes, S., (2014)."The Divine Gold-Dipped Jewelry of Qian Yang, Brwnpaperbag".Web:<https://www.brwnpaperbag.com/2014/06/17/yqy-jewelry-qian-yang/adresinden> 17.12.2021'de alınmıştır.
- İnternet: Liesbeth den Besten.(1987) ."The Jewelry of Gijs Bakker"
- Web: <https://www.ganoksin.com/article/jewelry-gijs-bakker/> adresinden 29.11.2023'de alınmıştır.

İnternet: Campos,A.,(2016). “Contemporary jewellery as art: a philosophicalstudy”,Anacamposjewellery.Web:https://anacamposjewellery.wordpress.com/2016/10/25/contemporary-jewelry-as-art-a-philosophical-study/ f art and other/adresinden 06.12.20212de alınmıştır.

İnternet: DeMarcoS,A.,(2018). “High Jewelry Artist Wallace Chan Invents UnbreakablePorcelain”,Forbes.Web:https://www.forbes.com/sites/anthonydemarco/2018/09/03/high-jewelry-artist-wallace-chan-invents-unbreakable-porcelain/?sh=7e0032f63372/adresinden 15.02.2022’de alınmıştır.

İnternet: Liu,H.,(2017). “Jaw-Dropping Japanese Art Jewelry by Women Designers, Japan Objects”. Web:https://japanobjects.com/features/jaw-dropping-japanese-art-jewelry-by-women-designers/adresinden02.03.2022’de alınmıştır.

İnternet: Grisez,C.(2011).”catherinegrisez”.Web:https://www.catherinegrisez.com/pages/lick-contributor-and-book-information/adresinden 21.02.2022’de alınmıştır.

İnternet: Noten,T.(2020).“Contemporary jewellery is superfluous” Cloeleajewellery.Web:https://cloeleajewellery.com/2020/10/01/contemporary-jewellery-is-superfluous-ted-noten/adresinden 15.12.2021’de alınmıştır.

İnternet: Otto,W.,(2011).”PETRAZIMMERMANN,Jewellery”. Accartbooks. Web: https://www.accartbooks.com/us/book/petra-zimmermann/adresinden 08.07.2021’de alınmıştır.

İnternet: Poljanac, K. (2021).“White Gold: Jewelry Made of Porcelain”. Ganoksin. Web:https://www.ganoksin.com/article/white-gold-jewelry-made-porcelain/ adresinden 15.02.2022’de alınmıştır.

GÖRSEL KAYNAKLARI

Görsel 1. Madelle Hegeler, S. Dali çalışmaları,https://theadventurine.com/culture/jewelry-history/salvador-dalis-eye-of-time-brooch-goes-on-the-auction-block/ adresinden erişilmiştir,(Erişim tarihi:08.07.2021)

Görsel 2. Meret Oppenheim,https://www.suddenchic.com/meret-oppenheim-jewelry/ adresinden erişilmiştir,(Erişim tarihi 08.07.2021)

Görsel 3. Salvador Dali https://arhive.com/publications/2612~Salvador_Dali_as_a_designer_The_ideal_thing_for_me_is_a_jewelry, adresinden erişilmiştir,(Erişim tarihi:05.07.2021)

Görsel 4. Alexander Calder, https://calder.org/archive/all/works/jewelry/adresinden erişilmiştir (Erişim tarihi:05.07.2021)

Görsel 5. Delfina Delettrez https://www.1stdibs.com/en-gb/jewelry/earrings/drop-earrings/delfina-delettrez-carrara-marble-diamond-18-karat-gold-finger-drop-earrings/id-j_4566993/ adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:20.07.2021)

Görsel 6.Shona Rae,<https://shonarae.com/collections/surreal/>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:20.07.2021)

Görsel 7.CatherineGrisez<https://www.catherinegrisez.com/collections/lick> adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:21.10.2021)

Görsel 8, 9. PetraZimmermann, <http://www.ornamentumgallery.com/artists/petra-zimmermann/slideshow?view=thumbnails> adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:12.02.2021)

Görsel10.NahokoFujimoto, <https://japanobjects.com/features/jaw-dropping-japanese-art-jewelry-by-women-designers>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:12.02.2021)

Görsel11.TakakoKomiya, <https://japanobjects.com/features/jaw-dropping-japanese-art-jewelry-by-women-designers>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:12.02.2021)

Görsel12.TomoyoHiraiwa, <http://www.tomoyohiraiwa.com/jewelry-works>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:15.12.2021)

Görsel13,14,15.TedNoten ,<http://www.ornamentumgallery.com/artists/ted-noten?view=slider#12>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi: 15.12.2021)

<http://www.artnet.com/artists/ted-noten/necklace-mouse-wFWuagEcl6MqqNlimsVpwwg2>, adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi: 15.12.2021)

Görsel16,17.QianYang, <https://www.brwnpaperbag.com/2014/06/17/yqy-jewelry-qian-yang/> adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi: 24.12.2021)

Görsel18.MarthaRodriguez, <https://www.mprodriguez.com/jewelry/>adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi: 24.12.2021)

Görsel19.WallaceChan,<http://www.thejewelleryeditor.com/jewellery/interview/wallace-chan-porcelain-interview/> adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi:15.01.2022)

Görsel 20,21. GijsBakker <https://tr.pinterest.com/pin/240942648807322816/><https://tr.pinterest.com/pin/820077413424679519/> adresinden erişilmiştir, (Erişim tarihi: 29.11.2023)